

ชอกะบั้งไทเลย : วัฒนธรรมเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลย

Sorkabungthailoei : Culture Folk music instrument of Loei Province

พงศ์พัฒน์ เหล่าคนคำ¹ สรวรสุดา สิงขรอาสน์² ธนภร เฟ่งศรี²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องชอกะบั้งไทเลย : วัฒนธรรมเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลย มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ประวัติความเป็นมาของชอกะบั้งไทเลย 2) คุณลักษณะและวิธีการเล่น 3) องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงและบทบาทหน้าที่ทางสังคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้รู้ ผู้ปฏิบัติ เอกสารและงานวิจัย ตลอดจนตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และออกปฏิบัติ การภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์และเรียบเรียงเป็น รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า

1. ชอกะบั้งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลยที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน อาจเป็นเครื่องดนตรี ที่ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านดนตรีจากกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียง จากการศึกษา ลักษณะทางกายภาพของชอกะบั้งมีความคล้ายคลึงกับซอไม้ไผ่ของประเทศเวียดนามและซอไม้ไผ่พื้นบ้าน ในประเทศลาว สันนิษฐานว่าน่าจะชอกะบั้งในจังหวัดเลยเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการแพร่กระจายทาง วัฒนธรรมทางเครื่องดนตรีจากพื้นที่ใกล้เคียงที่ติดกับจังหวัดเลย จนทำให้เกิดการตกผลึกด้านวัฒนธรรม จนกลายเป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดเลยในปัจจุบัน

2. ชอกะบั้งเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงโดยการสั่นสะเทือนของสาย เกิดเสียงโดยใช้หางม้าสี เข้ากับสายของซอ ทำขึ้นด้วยไม้ไผ่ 1 – 2 ปล้อง ถากผิวออกให้บาง เจาะรูให้เกิดโพรงเสียงด้านหลังและ ด้านหน้า สายซอทำจากเส้นลวดเบรกรถจักรยาน หย่องหรือนมเสียงทำจากไม้ไผ่ ด้านบนของซอมีลูกบิดซึ่ง สาย 2 เส้นเพื่อใช้สำหรับปรับระดับเสียง คันชักทำด้วยไม้ไผ่เรียกว่า “ง่อง” หางม้าทำจากเส้นขนหางของ ม้า เชือกป่าน หรือเถาวัลย์ วิธีการเล่นชอกะบั้งทำได้โดยการจับบั้งซอด้วยมือซ้าย ส่วนมือขวาจับง่อง การ สีชอกะบั้งใช้วิธีการสีชักเข้า – ออกให้มีความสัมพันธ์กันกับการลงนิ้วกดระดับเสียง โดยง่องซอจะอยู่นอก สายซอ มือซ้ายจะประคองบั้งให้หมุนไปมาให้สายนอกหรือสายในบิดตรงตำแหน่งที่จะใช้สี

3. องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงคือชอกะบั้ง ลักษณะของทำนองมีลักษณะเป็นบทเพลง ท่อนเดียวบรรเลงซ้ำไป – มา ระบบเสียงที่ใช้ในการตั้งสายซอมี 3 รูปแบบ ได้แก่ คู่ 1 Perfect เป็น ลา – ลา (A – A) คู่ 2 Major เป็น ซอล – ลา (G – A) คู่ 5 Major เป็น ลา – มี (A – E) ด้านบทเพลงที่ชอกะบั้ง บรรเลงทุกบทเพลงมีลักษณะเป็นทำนองประสม (Polyphony) ใช้เสียงประสานเพียงเสียงเดียวซึ่งตั้งอยู่ ตลอดเวลา (Drone Harmony) บทบาทหน้าที่ในสังคมของชอกะบั้งไทเลยประกอบด้วยวัฒนธรรมดนตรีที่ เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านวัฒนธรรมดนตรีที่มีอิทธิพลกับชอกะบั้ง ไทเลย ประกอบด้วยรูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ที่ใช้ในงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ และวัฒนธรรม

¹ นิสิตปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศป.ม.) สาขาศรีวิทยาคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์, วิทยาลัยดุริยางคศิลป์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ดนตรีร่วมสมัย ด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับซอกะบังได้เกิดความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณเรียกว่าการยกอ้อ ด้านการสืบทอดการผลิตและการบรรเลงซอกะบังในปัจจุบันยังมีการผลิตและบรรเลงกันอยู่ แต่ปัจจุบันเริ่มที่จะลดน้อยลงไปเนื่องจากไม่มีผู้สืบทอด

โดยสรุป ซอกะบังไทเลยเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและใช้ประกอบการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ ในจังหวัดเลย ตลอดจนการบรรเลงที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง คุณลักษณะของเครื่องดนตรีมีความเรียบง่าย สามารถใช้วัสดุและอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้อย่างง่าย สมควรที่จะมีการอนุรักษ์ สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่กับสังคมภาคอีสานสืบไป

คำสำคัญ : ไทเลย, ซอกะบัง, เครื่องดนตรีพื้นบ้าน

Abstract

This research study "Sorkabungthailoei: Culture Folk music instrument of Loei Province" aims to explore 1) background information of Sorkabungthailoei, 2) characteristics and methods of playing, and 3) elements of music used to perform as well as its social roles. Observation and interview are used as the material. Data is collected from a group of experts, documents and research studies, and other related texts. Fieldwork is done in order to gather information. All of the collected data is then analyzed and organized into qualitative research with descriptive analysis. The findings suggest as follows:

1. Sorkabung is a musical instrument with its time-honored background. It might probably come through music cultural diffusion of countries of South-East Asia. Sorkabung's physical appearance is similar to local Vietnamese and Lao bamboo fiddles. It is presumed that Sorkabung in Loei province has been derived from the music cultural diffusion of its nearby areas until culture crystallization occurred and it currently became a musical instrument of Loei province.

2. Sorkabung is a stringed musical instrument which produces sound when its strings vibrate from being fiddled with a bow. It is made of 1-2 internodes of bamboo whittled and holed at the back and the front, called "Hee", to make a sound chamber. The strings are made from bicycle brake cables. "Yong" or the bridge is made of a piece of bamboo. Two knobs at the top of the fiddle are used to stretch and tune the strings. A bow is made of bamboo called "Ngong" and horsehair, hemp rope, or vine. The method of playing the Sorkabung requires that you hold the fiddle with your left hand and the "Ngong (bow) with your right hand." Then you move the bow in and out with your fingers placed on the strings, cooperatively. The bow moves over the strings externally and your left hand holds the fiddle flexible in order that you can control the outer or inner strings.

3. Elements of music used to play: Sorkabung with its single melody is played repeatedly. There are three tuning systems for Sorkabung including couple 1 Perfect A – A (la – la), couple 2 Major G – A (so – la), and couple 5 Major A – E (la – mi). Music played with Sorkabung

always involves the combination of different patterns of notes called polyphony, in which a single sound is played throughout the combination known as drone harmony. For social roles of Sorkabungthailoei, there is a culture of music related to religious ceremonies and traditions. Cultures of music influencing Sorkabungthailoei include the traditional culture found in customs and festivals as well as contemporary ones. In addition, in a set of beliefs and rites related to Sorkabung there has been a traditional belief called “Yok Or.” At present Sorkabungs are still produced and played; however, it is gradually decreasing due to a lack of successors.

Keywords : Thailoei, Sorkabung, Folk Music Instrument

บทนำ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มีพื้นที่ประมาณ 155,400 ตารางกิโลเมตร หรือหนึ่งในสามของประเทศตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ ภาคอีสานมีเขตภูมิประเทศแบ่งออกตามลักษณะพื้นที่และเขตวัฒนธรรมเป็น 2 เขต คือภาคอีสานตอนบนหรืออีสานเหนือ และภาคอีสานตอนล่างหรืออีสานใต้ ประกอบไปด้วยชนชาติหลากหลายเผ่าพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมการเล่นและดนตรีต่าง ๆ จึงมีความแตกต่างกัน ภาคอีสานสามารถแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมทางดนตรีออกได้เป็น 3 กลุ่มวัฒนธรรม ได้แก่ กลุ่มวัฒนธรรมโคราช กลุ่มวัฒนธรรมก้นดริ่ม และกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ (เจริญชัยชนไฟโรจน์. 2540 : 59)

จากการที่ภาคอีสานมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสามกลุ่มวัฒนธรรม ในแต่ละพื้นที่จึงมีกลุ่มวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป ส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม ค่อนข้างที่จะแตกต่างกันออกไปตามบริบทของพื้นที่นั้น ๆ (ชัชวาล ประทุมศิลป์. 2554 : 2) โดยเฉพาะพื้นที่ของภาคอีสานตอนบนและบางพื้นที่ที่มีอาณาบริเวณติดกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่มีการผสมผสานความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบประเพณีร่วมกันอยู่ มีลักษณะทางสังคมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และการดนตรีบางส่วนที่คล้ายคลึงกัน

จังหวัดเลยตั้งอยู่ตอนเหนือสุดของภาคอีสาน มีศักยภาพทางด้านภูมิศาสตร์ที่เป็นภูเขาป่าไม้ ระบบนิเวศวิทยาสมบูรณ์ ก่อให้เกิดสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้น สืบเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ผ่านภาษา และพฤติกรรมการแสดงออกทางดนตรี ฟ้อนรำ สภาพทางธรรมชาติหรือระบบนิเวศวิทยา มีบทบาทสำคัญที่เป็นสิ่งกำหนดให้มนุษย์ในเขตนี้ปรับตัวเข้ากับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมเป็นผลให้คนในสังคมท้องถิ่นมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ โดยเฉพาะภาษาทางดนตรีนาฏกรรม วัฒนธรรมจึงเป็นระบบหนึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงคนในชุมชนต่าง ๆ ให้คนในสังคมมีความรู้สึกเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกัน มีความมั่นคงทางจิตใจและภาคภูมิใจวัฒนธรรมในชุมชนตนเอง โดยเฉพาะศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่พัฒนามาจากข้อมูลพื้นฐานในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน (สุริยา บรรพผล. 2555 : 16)

จากลักษณะของวัฒนธรรมนี้เองทำให้จังหวัดเลยมี ประเพณี และแสดงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ ทั้งที่เป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนาน และการแสดงเพื่อประกอบพิธีกรรม เช่น ประเพณีบุญหลวงหรือการเล่นผีตาโชน เป็นการเล่นที่ชาวด่านซ้ายยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ประเพณีออกพรรษาที่เข็ญคาน ประเพณีสงกรานต์อำเภอยางคาน งานพญาช้าง – นางผมหอม อำเภอกุหลาบ จังหวัดเลย เป็นต้น

การศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงพื้นบ้านอีสาน นอกจากจะทำให้เกิดความเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นอันดีงามแล้ว ยังเป็นการทำนุบำรุงรักษาสืบทอดแก่นุชนรุ่นหลังได้รับรู้ศิลปวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นของชนชาติใด สังคมใด ท้องถิ่นใด หากมันไม่มีมีการอนุรักษ์ถ่ายทอดสืบต่อกันไว้ศิลปวัฒนธรรมนั้นๆ ก็ไม่อาจคงอยู่และเจริญงอกงามได้ (เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2532 : 312)

เครื่องดนตรีชนิดหนึ่งของชาวอีสาน ได้แก่ ซอกะบั้ง ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีชื่อเรียกหลายชื่อ ตามท้องถิ่นนั้นๆ เช่น “ซอไม้ไผ่” “ซอบั้ง” “ซอกระบอก” สำหรับชื่อที่ชาวบ้านและนักดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลยรู้จัก ชื่อเรียกว่า “กะบั้ง” หรือ “ซอไม้ไผ่” ความโดดเด่นของซอกะบั้งอยู่ที่ใช้ทักษะการบรรเลงของผู้สูงอายุที่ได้รับการสืบทอดต่อมาจากครูบาอาจารย์ จึงมีความสามารถในการสร้างเสียง ทำนองและจังหวะได้อย่างน่าสนใจ

จากความเป็นมาดังกล่าว ซอกะบั้งเป็นเครื่องดนตรีที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีของชาวบ้านในจังหวัดเลย เป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่เคยมีการนำมาใช้ร่วมบรรเลงกับเครื่องดนตรีพื้นบ้านอื่น ๆ ในอดีตนั้นซอกะบั้งได้เป็นเครื่องดนตรีที่เคยได้รับความนิยมของกลุ่มศิลปินพื้นบ้าน ได้มีการนำเอาซอกะบั้งมาใช้ในการบรรเลงในงานบุญประเพณี งานเทศกาลรื่นเริงต่าง ๆ แต่ปัจจุบันซอกะบั้งได้เริ่มที่จะสูญหายไปจากจังหวัดเลยโดยที่ผู้บรรเลงส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ และขาดผู้สืบทอดการบรรเลงแบบดั้งเดิม ปัญหาการขาดช่วงในการสืบทอดและบทบาทหน้าที่ที่ลดน้อยลงของดนตรีที่มีต่อสังคม อาจจะทำให้ในอนาคตวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านของชาวจังหวัดเลยต้องสูญหายไป

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาซอกะบั้งไทยเลย โดยพื้นที่ที่ทำการศึกษา ได้แก่ บ้านน้ำพร ตำบลปากตม อำเภอ

เชียงคาน บ้านหนองบัว ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง และบ้านโป่ง ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย ซึ่งจะศึกษาในด้านประวัติความเป็นมา คุณลักษณะ วิธีการเล่น องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลง และบทบาทหน้าที่ในสังคมของซอกะบั้งไทยเลย เพื่อใช้เป็นองค์ความรู้และหาแนวทางในการสืบทอดพัฒนาและอนุรักษ์รักษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของซอกะบั้งไทยเลย
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะและวิธีการเล่นของซอกะบั้งไทยเลย
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงและบทบาทหน้าที่ในสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

1. พื้นที่ในการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มศึกษาจาก 3 อำเภอ ได้แก่
 - 1.1 บ้านน้ำพร หมู่ที่ 2 ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
 - 1.2 บ้านหนองบัว หมู่ที่ 1 ตำบลภูหอ อำเภอภูหลวง จังหวัดเลย
 - 1.3 บ้านโป่ง หมู่ 8 ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
2. สาระสำคัญของดนตรี
 - 2.1 ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาประวัติของซอกะบั้งไทยเลย
 - 2.2 ศึกษาถึงคุณลักษณะและวิธีการเล่นซอกะบั้งไทยเลย ได้แก่ รูปร่าง ลักษณะ ขอบเขตเสียง การกำเนิดเสียง และวิธีการผลิตของซอกะบั้งไทยเลย
 - 2.3 วิเคราะห์องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลง ได้แก่ จังหวะ ทำนอง เสียงประสาน ลักษณะพื้นผิว และรูปแบบของบทเพลง

และบทบาทหน้าที่ในสังคม

3. ระยะเวลาการวิจัย ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยเริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2556 – พฤศจิกายน 2557

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ และกลุ่มบุคคลทั่วไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยแบบสังเกต (Observation) ใช้แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยข้อมูลทางวิชาการ ข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลเกี่ยวกับดนตรี

4. การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล นำเสนอข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลมาเรียบเรียงในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์บรรยายเป็นความเรียง และสรุปเป็นรายงานการวิจัย

สรุปผล

1. ประวัติความเป็นมา ชอกะบังเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลยที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านดนตรีจากกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวหรือประเทศเวียดนาม ซึ่งจากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของชอกะบังมีความคล้ายคลึงกับซอไม้ไผ่ของประเทศเวียดนามและซอไม้ไผ่พื้นบ้านในประเทศลาว สันนิษฐานว่าชอกะบังในจังหวัดเลยเป็นเครื่องดนตรีที่นำมาจากเมืองไซยบุรีประเทศลาว พื้นที่ใกล้เคียงที่ติดกับจังหวัดเลยจนทำให้เกิดการตกผลึกด้านวัฒนธรรมจนกลายเป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดเลยในปัจจุบัน

เป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดเลยในปัจจุบัน

2. คุณลักษณะและวิธีการเล่น

2.1 คุณลักษณะของชอกะบังเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงโดยการสั่นสะเทือนของสายเกิดเสียงโดยใช้หางม้าสีเข้ากับสายของซอ เมื่อใช้หางม้าสีเข้าที่สายซอ สายของซอจะเกิดการสั่นสะเทือนแล้วเสียงจะเดินทางผ่านหย่องเข้าไปที่ตัวกระบอกซอเพื่อทำหน้าที่กำธรเสียง ทำให้เกิดเสียงดังกังวานขึ้น โดยเสียงที่เกิดขึ้นนั้นจะถูกขยายโดยลักษณะของความกว้างโดยวัดจากเส้นผ่าศูนย์กลางรูที่ด้านหน้าหรือด้านหลังของตัวซอ เป็นตัวขยายเสียงให้มีความดังเพิ่มมากขึ้น ชอกะบังทำขึ้นด้วยไม้ไผ่ 1 ถึง 2 ปล้อง มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 5 ถึง 8 เซนติเมตร ความยาวประมาณ 40 ถึง 60 เซนติเมตร ถากผิวออกและเหลาจนกระบอกไม้ไผ่บางลงเล็กน้อย เจาะรูให้เกิดโพรงเสียงด้านหลังและด้านหน้าซอซึ่งรูเสียงเรียกว่า "หี" มีสายสองสายพาดไปตามความยาวของปล้องไม้ไผ่สายซอทำจากเส้นลวดเบรกรถจักรยานยาวประมาณ 46 เซนติเมตรเกิดเสียงจากการสั่นสะเทือนด้วยวิธีการสีที่สายซอผ่านหย่องที่ทำจากไม้ไผ่เหลาเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูโค้งยาว 5.5 เซนติเมตร สูง 1.5 เซนติเมตร หนา 0.5 เซนติเมตร ด้านบนของซอมีลูกบิดซึ่งสาย 2 เส้นเพื่อใช้สำหรับปรับระดับเสียงคันทักทำด้วยไม้ไผ่เรียกว่า "ง่อง" ยาวประมาณ 60 เซนติเมตร หางม้าทำจากหางของม้า เชือกป่านหรือเถาวัลย์ ใช้สำหรับสีกับสายของซอเพื่อให้เกิดเสียง

2.2 วิธีการเล่น การเล่นชอกะบังทำได้โดยการจับซอด้วยมือซ้าย โดยใช้โคนหัวแม่มือและร่องนิ้วชี้ค้ำใต้สายรัดด้านบนประมาณ 1 นิ้ว ให้พอดีกับตำแหน่งที่จะสามารถใช้นิ้วทั้ง 4 กดลงบนสายซอเพื่อให้ได้ตำแหน่งเสียงที่ต้องการ ส่วนมือขวาจับง่องซอ โดยหงายมือขึ้นแล้วสอดนิ้วกลางเข้าไปในสายซอ ส่วนนิ้วนางและนิ้วก้อยใช้ประคองง่องซอ หัวแม่มืออยู่บนง่องซอในลักษณะการจับดินสอด โดยง่องซอจะอยู่ในลักษณะขนาน

กันกับพื้น การใช้คันทักสี่ชอกะบั้งใช้วิธีการชักเข้าและออกให้มีความสัมพันธ์กันกับการลงนิ้วกดระดับเสียง โดยวงชอกจะอยู่นอกสายชอก มือซ้ายจะประคองบั้งให้หมุนไปมาให้สายนอกหรือสายในบิดตรงตำแหน่งที่จะใช้สี การบรรเลงชอกะบั้งส่วนใหญ่ผู้ที่บรรเลงจะคิดคันทะคนิก และวิธีการบรรเลงขึ้นมาเอง ซึ่งแต่ละคนก็จะมีเทคนิคและวิธีการบรรเลงที่ไม่เหมือนกัน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ในการบรรเลงของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ

3. องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงชอกะบั้ง จากการวิเคราะห์บทเพลงของชอกะบั้งทั้งหมด 7 เพลง ได้แก่ แห่งเหวด เอ่ยใหญ่ ปลายใหญ่ ดิดสุด แมงตับเต่า สับใบ ชมดอกนารี โดยได้สรุปตามขอบเขตของการวิเคราะห์ ดังนี้

1. สื่อสร้างเสียง (Medium) เครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการบรรเลงคือชอกะบั้ง ส่วนเครื่องดนตรีอื่นที่ใช้ในการบรรเลงร่วมประกอบด้วย พิณ แคน กลอง และฉาบ

2. ท่วงทำนอง (Melody) ประกอบด้วย

2.1 ระบบเสียง (Tuning System) ปรากฏระบบเสียงที่ใช้ในการตั้งสายชอกเพื่อบรรเลงอยู่ทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่

- ตั้งสายเป็นคู่ 1 Perfect มีลักษณะการตั้งสายเป็นเสียง ลา – ลา (A – A) โดยสายชอกทั้งสองเส้นจะตั้งเป็นเสียงเดียวกัน

- ตั้งสายเป็นคู่ 2 Major มีลักษณะการตั้งสายเป็นเสียง ซอล – ลา (G – A)

- ตั้งสายเป็นคู่ 5 Major มีลักษณะการตั้งสายเป็นเสียง ลา – มี (A – E)

2.2 มาตรฐานเสียง / บันไดเสียง (Scale) พบว่ามีการใช้บันไดเสียงในการบรรเลงอยู่ 2 บันไดเสียง ได้แก่ Pentatonic C Major ได้แก่ แห่งเหวด ดิดสุด แมงตับเต่า และ Pentatonic A Minor ได้แก่ เอ่ยใหญ่ ปลายใหญ่ ชมดอกนารี สับใบ

2.3 ชั้นคู่เสียง (Intervals) ชั้นคู่เสียงที่เกิดขึ้นได้แก่ ชั้นคู่ 2 Major, 3 Major, 4 perfect, 5 Perfect, 6 Major, 7 Major, 8 Perfect, 9 Major

ซึ่งเป็นชั้นคู่เสียงที่เกิดขึ้นในทุกบทเพลง

2.4 ช่วงเสียง (Ranges) มีช่วงเสียงที่เกิดขึ้นในบทเพลงระหว่างลาต่ำถึงลาสูง (A – A) คือชั้นคู่ 15 Perfect

2.5 รูปลักษณ์ของท่วงทำนอง (Melodic Contour) ที่ปรากฏในบทเพลงพบอยู่ 2 แบบ คือ การเคลื่อนทำนองแบบตามขั้น (Conjunct motion) และการเคลื่อนทำนองแบบข้ามขั้น (Disjunct motion)

2.6 โครงสร้างของวลี (Phrase Structure) ประกอบไปด้วย Motif และ Phrase ซึ่งลักษณะของโครงสร้างของบทเพลงจะเป็นเพลงที่มีการพัฒนา Motif และ Phrase ด้วยวิธีการซ้ำ (Repetition) การลดอัตราของทำนอง (Diminution) การขยายอัตราของทำนอง (Augmentation)

2.7 จังหวะของทำนอง (Melodic Rhythm) บทเพลงทั้งหมดปรากฏลักษณะจังหวะของทำนองที่พบมากที่สุด 11 รูปแบบ

3. จังหวะ (Rhythm) บทเพลงแต่ละบทเพลงจะมีลักษณะของจังหวะสม่ำเสมอ (Isometric) ซึ่งเป็นจังหวะที่เท่ากันบรรเลงซ้ำ ๆ ตั้งแต่ต้นจนจบเพลง

4. ความเร็ว (Tempo) ความเร็วของบทเพลงที่ใช้บรรเลงอยู่ระหว่างอัตราจังหวะเคาะ 60 ถึง 78 ต่อนาที และมีการบันทึกโดยใช้เครื่องหมายกำหนดจังหวะ $\frac{2}{4}$ และ $\frac{4}{4}$

5. ผิวพรรณ (Texture) บทเพลงที่ชอกะบั้งบรรเลงทุกบทเพลงมีลักษณะเป็นทำนองประสม (Polyphony) ใช้เสียงประสานเพียงเสียงเดียวซึ่งตั้งอยู่ตลอดเวลา (Drone Harmony)

6. รูปแบบ (Form) บทเพลงที่นำมาบรรเลงมีลักษณะเป็นบทเพลงที่มีทำนองสั้น ๆ ทำนองเดียว (Integrative) โดยมีการบรรเลงซ้ำ ๆ กัน อาจมีความแตกต่างกันบ้างท่อนเล็กน้อย

บทบาทหน้าที่ในสังคมของชอกะบั้งไทย

เลย

1. บทบาทของชอเกะบั้งกับวัฒนธรรมดนตรีในท้องถิ่น สรุปได้ว่า วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ได้แก่ การจัดกิจกรรมแสดงดนตรีพื้นบ้านในวันออกพรรษา บุญผะเหวด บุญกฐิน และวัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ งานผีตาโชนอำเภอด่านซ้าย งานออกพรรษา ผาสาดลอยเคราะห์อำเภอยางชุมน้อย งานช้าง – นางผมหอมอำเภอกุหลาบ

2. วัฒนธรรมดนตรีที่มีอิทธิพลกับชอเกะบั้งไทเลย ประกอบด้วยรูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ใช้ในงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนาและการนับถือผีเกิดเป็นดนตรีประกอบกิจกรรมทางศาสนาเช่น การนำชอเกะบั้งไปบรรเลงแห่ผะเหวด ซึ่งจะปรากฏบทเพลงที่ใช้ในกิจกรรมทางศาสนานั้น หรือการบรรเลงชอเกะบั้งโดยใช้บทเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมซึ่งเป็นการพัฒนาบทเพลงมาจากแคน พิณ เช่น เพลงแมงต๊อบเต่า ชมดอกนารี สับไบบ เป็นต้น และรูปแบบวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัยเป็นการนำเอาบทเพลงของดนตรีไทย ดนตรีสมัยนิยม หรือเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ มาบรรเลงเพื่อให้เกิดเป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้นเกิดเป็นเพลงที่มีการพัฒนาการมาจากกลุ่มบทเพลงอื่น เช่น การพัฒนาลายใหญ่ ลายเอ๋ยใหญ่จากแคนมาเป็นชอบรรเลงนอกจากนี้กลุ่มบทเพลงของวัฒนธรรมหมอลำยังมีอิทธิพลในการบรรเลงชอเกะบั้งในจังหวัดเลยซึ่งได้มีการพัฒนาเพลงหมอลำต่าง ๆ จากจังหวัดใกล้เคียงนำมาบรรเลงหรือพัฒนาเป็นรูปแบบของตนเองหรือกลุ่มบทเพลงต่าง ๆ จากจังหวัดพิษณุโลกหรือจังหวัดเพชรบูรณ์ ก็ยังมีอิทธิพลในการบรรเลงชอเกะบั้งทำให้เกิดความไพเราะเกิดเป็นอัตลักษณ์ในการบรรเลงชอเกะบั้งไทเลยในปัจจุบัน

3. ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชอเกะบั้งได้เกิดความเชื่อที่สืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณ คือความเชื่อเกี่ยวกับการ “ยกอ้อครู” หรือ

“การยกอ้อ” โดยจากการศึกษาพบว่าพิธีกรรมความเชื่อในการยกครุ่นั้นไม่ได้มีแบบแผนมากนัก ไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือแนวคิดในการทำพิธีกรรมเฉพาะขึ้นมา แต่มีพิธีกรรมก็ต่อเมื่อมีเครื่องดนตรีหลายชนิดเข้ามาร่วมในกิจกรรมการยกครุ โดยที่นักดนตรีแต่ละคนก็จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป

4. การสืบทอดด้านการผลิตชอเกะบั้งในปัจจุบันยังมีการสืบทอดด้านการผลิตชอเกะบั้งในจังหวัดเลยอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตชอเกะบั้งก็มักเป็นผู้ที่สามารถเล่นชอเกะบั้งได้ และเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถผลิตได้ง่ายสามารถหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นนำมาผลิตขึ้นได้เอง อีกทั้งกระบวนการผลิตก็ไม่ได้มีขั้นตอนที่ซับซ้อนยุ่งยาก ซึ่งช่างแต่ละคนก็จะมีเทคนิควิธีการทำชอเกะบั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และยังคงพบว่าชอเกะบั้งยังขาดที่เก็บบรรจุที่ดี และมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับระดับเสียง แดงง่าย ไม่ทนต่อสภาพอากาศ และแมลงกัดแทะ การสืบทอดด้านการบรรเลงชอเกะบั้งนั้น จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์พบว่าผู้ที่สามารถบรรเลงชอเกะบั้งได้ในปัจจุบันยังมีอยู่ ซึ่งปรากฏชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ได้แก่

พ่อเที่ยง โภษารักษ์ อัตลักษณ์ที่โดดเด่นของการเล่นชอเกะบั้งของนายเที่ยง โภษารักษ์ก็คือการทำให้เสียงของชอเกะบั้งอยู่ระหว่างกลางของชออยู่กับชอดัง และเทคนิคการใช้นิ้วอันอ่อนหวานอันส่งผลทำให้เกิดการส่งเสริมให้ผู้เล่นเครื่องดนตรีอย่างแคนได้มีบทบาทในการบรรเลงเครื่องดนตรีได้อย่างสมบูรณ์ขึ้น โดยชอเกะบั้งจะมีลักษณะการเล่นในเชิงการคลอเคล้า คลอเคลียผสมผสานเลียนเสียงของแคนร่วมไปด้วยกัน

อาจารย์อภิชาติ คำเกษม อัตลักษณ์ในการเล่นชอเกะบั้งคือการนำเอาชอเกะบั้งไปเล่นบทเพลงต่าง ๆ ได้ เช่น เพลงไทย เพลงพื้นเมือง ภาคเหนือ หรือเพลงสมัยนิยมต่าง ๆ เป็นการพลิกแพลงการเล่นชอเกะบั้งให้มีความหลากหลาย เกิด

ความไพเราะ เป็นการสร้างสีสัน ความแปลกใหม่ให้กับเครื่องดนตรีทั้งผู้ฟังและผู้บรรเลง เกิดการผสมผสานกันระหว่างวัฒนธรรมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

พอสั่งซื้อ ป้อนขัน อัดลักษณะในการเล่นซอกกะบั้งคือการนำเอาบทเพลงจากแคน เช่น ลายใหญ่ ลายน้อย ลายลมพัดพร้าว มาพัฒนาเป็นบทเพลงสำหรับการบรรเลงซอกกะบั้งในแบบของตัวเอง ทำให้เกิดบทเพลงสำหรับการบรรเลงของซอกกะบั้งได้อย่างไพเราะ

อภิปรายผล

ซอกกะบั้งเป็นเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลยที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน อาจเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมด้านดนตรีจากกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือพื้นที่ใกล้เคียง หรือจังหวัดที่อยู่ติดกับจังหวัดเลย นอกจากนี้ลักษณะของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายที่ใช้สีในประเทศไทย จะมีความสัมพันธ์กันกับลักษณะโครงสร้างทางด้านกายภาพของซอกกะบั้งในจังหวัดเลย สอดคล้องกับงานวิจัยของวราร สร้อย (2554 : 126 - 129) ได้ศึกษาเครื่องเป่ากลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะทางอุณหพลศาสตร์ของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อันได้แก่ปี่ภูไทและโหวดนั้นมีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของเครื่องเป่าแต่ละชนิด จนทำให้เกิดการตกผลึกด้านวัฒนธรรมจนกลายเป็นเครื่องดนตรีของชาวจังหวัดเลยในปัจจุบัน

ซอกกะบั้งเป็นเครื่องดนตรีที่เกิดเสียงโดยการสั่นสะเทือนของสาย เกิดเสียงโดยใช้หางม้าสีเข้ากับสายของซอก เป็นเครื่องดนตรีที่เกิดขึ้นจากวัสดุอุปกรณ์ทางธรรมชาติที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น นำมาสร้างสรรคขึ้นเป็นเครื่องดนตรีอย่างเรียบง่ายตามวัฒนธรรมดนตรีของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ซึ่งอารมณ (2552 : 116 -

119) ได้ศึกษาดนตรีผู้ไทย บ้านโพนสว่าง อำเภอลำภูพาน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าดนตรีพื้นบ้านเป็นดนตรีที่บรรเลงโดยใช้เครื่องดนตรีที่มีในท้องถิ่นจะแตกต่างกันไปตามสภาพทางภูมิศาสตร์ ธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละภาค

วิธีการเล่นซอกกะบั้งไม่ได้มีขั้นตอนหรือแบบแผน หรือการกำหนดวิธีการเล่นไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับวิธีการฝึกของนักดนตรีแต่ละคน ว่ามีความรู้ ความจำเกี่ยวกับเสียงเพลงที่ได้ยินแล้วนำมาฝึกบรรเลงเป็นบทเพลงได้ สอดคล้องกับโยธิน พลเขต (2552 : 178 - 182) ได้ศึกษาปัจจัยที่ทำให้หมอลำแคนประสบความสำเร็จในการเป่าแคน ประกอบหมอลำกลอนवादอุบล ผลการศึกษาพบว่าหมอลำแคนจะต้องมีความเชี่ยวชาญรอบรู้ในลายแคนหลักและลายอื่น ๆ ที่ใช้ในการเป่าเดี่ยวและการเป่าประกอบหมอลำกลอนอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้การฝึกซอกกะบั้งยังเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับบทเพลงพื้นบ้านในจังหวัด

องค์ประกอบของบทเพลงที่ใช้บรรเลงซอกกะบั้ง จากการวิเคราะห์บทเพลงของซอกกะบั้ง มีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในการบรรเลงคือซอกกะบั้ง ส่วนเครื่องดนตรีอื่นที่ใช้ในการบรรเลงร่วมประกอบด้วย พิณ แคน กลอง และฉาบ ง กลุ่มเสียงที่ใช้ในการบรรเลงเป็นกลุ่มเสียงดนตรี 5 เสียง (Pentatonic) ลักษณะของทำนองมีลักษณะเป็นบทเพลงท่อนเดี่ยวบรรเลงเข้าไป - มา ระบบเสียงที่ใช้ในการตั้งสายซอกเพื่อบรรเลงอยู่ทั้งหมด 3 รูปแบบ ได้แก่ คู่ 1 Perfect เป็น ลา - ลา (A - A) คู่ 2 Major เป็น ซอล - ลา (G - A) คู่ 5 Major เป็น ลา - มี (A - E) ด้านบทเพลงที่ซอกกะบั้งบรรเลงทุกบทเพลงมีลักษณะเป็นทำนองประสม (Polyphony) ใช้เสียงประสานเพียงเสียงเดียวซึ่งตั้งอยู่ตลอดเวลา (Drone Harmony) สอดคล้องกับงานวิจัยของชนชนะ สีหามบุตร (2553 : 114 - 116) แคนวงบ้านชีเหล็กใหญ่ ตำบลโนนเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาพบว่าผิวพรรณของบทเพลง

เป็นประเภททำนองประสม (Heterophony) แบบ Drone Harmony คือจะมีเสียงลูกเสพของแคน แปดและแคนเก่าตั้งอยู่ตลอดทั้งเพลงและมีเครื่องประกอบจังหวะเป็นตัวควบคุมจังหวะของบทเพลง บทบาทหน้าที่ในสังคมของชอกะบังไไทยเลย ประกอบด้วยวัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น การจัดกิจกรรมแสดงดนตรีพื้นบ้านในวันออกพรรษา บุญผะเหวด บุญจุน วัฒนธรรมดนตรีที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ งานผีตาโชนอำเภอด่านซ้าย งานออกพรรษา ผาสาดลอยเคราะห์อำเภอยางชุมน้อย งานช้าง – นางผมหอมอำเภอกุหลาบ ด้านวัฒนธรรมดนตรีที่มีอิทธิพลกับชอกะบังไไทยเลย ประกอบด้วยรูปแบบของวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ใช้ในงานประเพณีและเทศกาลต่าง ๆ โดยจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อระหว่างพระพุทธศาสนาและการนับถือผีเกิดเป็นดนตรีประกอบกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ในส่วนของบทเพลงที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม นักดนตรีและชาวบ้านได้พยายามที่จะรักษาโครงสร้างของบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงให้มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mackey (1995 : 288) ได้มีการศึกษาการแสดงดนตรีพื้นบ้านของเมืองโนวาสก็อตตาผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในเมืองโนวาสก็อตตา มีความซาบซึ้งและภูมิใจในภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านของตนเองอย่างมาก และพยายามที่จะสืบทอดภูมิปัญญาด้านดนตรีนี้ให้แก่ลูกหลาน โดยมีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ปฏิบัติ คือการให้ผู้ที่จะสืบทอดไปอยู่ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้าน หรือการบรรเลงชอกะบังไไทยโดยใช้บทเพลงพื้นบ้านดั้งเดิมซึ่งเป็นการพัฒนาบทเพลงมาจากแคน พิณ และรูปแบบวัฒนธรรมดนตรีร่วมสมัย เป็นการนำเอาบทเพลงของดนตรีไทย ดนตรีสมัยนิยม หรือเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ มาบรรเลงเพื่อให้เกิดเป็นระเบียบแบบแผนมากขึ้นเกิดเป็นเพลงที่มีการพัฒนาการมาจากกลุ่มบทเพลงอื่นจนเกิด

เป็นการแสดงพื้นบ้านประจำจังหวัดเลยต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sam-Aug (1988 : 450 - A) ได้ทำการศึกษาวงพิณพาทย์ในกัมพูชา พบว่าการสืบทอดบทเพลงต่างๆของวงพิณพาทย์จะถ่ายทอดแบบปากเปล่าที่สืบทอดกันมายาวนานทำให้รูปแบบมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนรูปแบบการบรรเลงชอกะบังไไทยเพื่อประกอบพิธีต่าง ๆ ก็ยังมีให้เห็นกันอยู่และยังมีการจัดการแสดงขึ้นโดยหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Giuriant (1989 : 1616-A) ได้ศึกษาดนตรีดั้งเดิมของกัมพูชาในกรุงวอชิงตันดีซีเมื่อปี ค.ศ.1988 พบว่าเพลงเขมรในสหรัฐอเมริกามีการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป แต่ดนตรีเขมรก็ยังใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีกรรมสำหรับชุมชนเขมรวอชิงตันดีซี นอกจากนี้หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนก็ยังได้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไว้ ดังจะเห็นได้จากสถาบันการศึกษาที่ได้มีการจัดหลักสูตรเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านจังหวัดเลย และหน่วยงานของรัฐ ที่ได้มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมดนตรีไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meeker (2007 : unpagged) ได้ศึกษาการสืบทอดทางดนตรี ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีประยุกต์ และดนตรีสมัยนิยมในเวียตนามเหนือ เมื่อปี ค.ศ. 2007 พบว่าเพลงพื้นบ้านกลายเป็นเพลงสมัยนิยมแพร่หลายในสื่อต่าง ๆ และรัฐพยายามอนุรักษ์ของเดิมเพื่อไม่ให้สูญไป ด้านความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชอกะบังไไทยได้เกิดความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่โบราณ โดยจากการศึกษาพบว่าพิธีกรรมความเชื่อในการยกครุั้นไม่ได้มีแบบแผนมากนัก ไม่มีการกำหนดรูปแบบหรือแนวคิดในการทำพิธีกรรมเฉพาะขึ้นมา แต่จะมีพิธีกรรมก็ต่อเมื่อมีเครื่องดนตรีหลายชนิดเข้าร่วมในกิจกรรมการยกครุ โดยที่นักดนตรีแต่ละคนก็จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันออกไป ด้านการสืบทอดด้านการผลิตและการบรรเลงชอกะบังไไทยในปัจจุบันยังมีการสืบทอดด้านการผลิตชอกะบังไไทยอยู่ตามอำเภอ

ต่าง ๆ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ผลิตชอกะบังก็มักจะเป็นผู้ที่สามารถเล่นชอกะบังได้ และเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถผลิตได้ง่ายสามารถหาวัสดุที่มีในท้องถิ่นนำมาผลิตขึ้นได้เอง อีกทั้งกระบวนการผลิตก็ไม่ได้อาศัยขั้นตอนที่ซับซ้อน ยุ่งยาก ซึ่งช่างแต่ละคนก็จะมีเทคนิควิธีการทำชอกะบังคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และยังพบว่าชอกะบังยังขาดที่เก็บบรรจุที่ดี และมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับระดับเสียง แดกง่าย ไม่ทนต่อสภาพอากาศและแมลงกัดแทะ ด้านการสืบทอดด้านการบรรเลงชอกะบังนั้น จากการเก็บข้อมูลและสัมภาษณ์พบว่าผู้ที่สามารถบรรเลงชอกะบังได้ในปัจจุบันยังมีอยู่ ซึ่งปรากฏชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป และหน่วยงานของรัฐและสถาบันการศึกษายังมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านในจังหวัดเลยไว้ในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาศิริ ยอดวิเศษ (2553 : 302 - 314) ได้ศึกษา การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าด้านความนิยมของคนดู ผู้ชมในปัจจุบันลดความนิยมศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมและนิยมการแสดงสมัยใหม่มากขึ้น ด้านการเข้ามาของสื่อ

สมัยใหม่ การขยายตัวเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามา การแสดงดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานครที่ยังยึดแนวทางปฏิบัติแบบโบราณจึงเสื่อมความนิยมลง ด้านการสืบทอดคนรุ่นใหม่ไม่สนใจที่จะสืบทอดเนื่องจากศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิมไม่สนุก ไม่น่าติดตาม ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ไม่มากเท่าที่ควร ในหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เห็นความสำคัญไม่มีการส่งเสริมเข้าไปในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เรื่อง “ชอกะบังไทยเลย : วัฒนธรรมเครื่องดนตรีพื้นบ้านจังหวัดเลย” มีดังนี้

1. ควรมีการศึกษาเครื่องดนตรี หรือ บทเพลงพื้นบ้านอื่น ๆ ในจังหวัดเลย
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทเพลงพื้นบ้านจังหวัดเลย
3. ควรมีการศึกษาชอกะบังในสถาบันการศึกษา และนำไปใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านไว้ให้คงอยู่สืบไป

บรรณานุกรม

- จุฑาทิри ยอดศิริ. (2533). *การอนุรักษ์และพัฒนาดนตรีในศิลปะการแสดงพื้นบ้านไทยมุสลิม กรุงเทพมหานคร*.
ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2540). *กลุ่มวัฒนธรรมอีสาน*. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2532). "ความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน," ใน *ศิลปะการแสดงพื้นบ้านของไทย*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชนชนะ สีหาบุตรโต. (2553). *แคนวงบ้านชีเหล็กใหญ่ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*. ปริญญา
ศิลปศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาศรีวิทยาคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัชวาล ประทุมศิลป์. (2554). *ดนตรีประกอบการแสดงพื้นบ้านในจังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลป
ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โยธิน พลเขต. (2552). *ปัจจัยที่ทำให้หมอแคนประสบความสำเร็จในการเป่าแคนประกอบหมอลำกลอนवाद
อุบล*. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรากร สีโย. (2554). *เครื่องเป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วาสนา ชิ่งอารมณ์. (2552). *ดนตรีผู้ไทยบ้านโพนสว่าง อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์*. ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาร สาระทัศนันทน์. (2544). *อีตีสิบสอง*. นครพนม: สถาบันราชภัฏนครพนม.
- สุรียา บรรพลา. (2555). *แนวคิดทฤษฎี : การพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดเลย*. โปรแกรมมิชชา
นาฏยศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- Giuriati, Giovanni. "Khmer Traditional Music in Washington, D.C.," *Dissertation Abstracts Inter-
national*. 49(7) : 1616-A ; January, 1989
- Mackey, John Wisdom. (1995). *Country Music Performance in Northern Nova Scotia. Canada* :
Memorial University of Newfoundland.
- Meeker, Lauren. (2007). "Musical Transmissions : Folk Music, Mediation and Modernity in Northern
Vietnam". *Dissertation Abstracts International*. 68(6) : unpagged ; December.
- Sam – Ang, S. (1989). "The Pin Peat Ensemble : Its History, Music, and Context" *Dissertation
Abstracts International*. 50(6) : 1478 – A ; December.